Європа перед екзистенційним вибором: уроки з інтерв’ю Габріелюса Ландсбергіса

Віктор Бедь
Науково-дослідний інститут стратегічних та політико-правових досліджень Карпатського університету імені Августина Волошина

м. Ужгород,
8 вересня 2025 р.

Вступ

5 вересня 2025 року Forbes Ukraine опублікувало масштабне інтерв’ю з Габріелюсом Ландсбергісом [1] — колишнім міністром закордонних справ Литви, одним із найпослідовніших і найпринциповіших європейських політиків сучасності. Його голос давно став символом тверезої оцінки російської агресії та відсутності адекватної реакції Заходу.

У цьому інтерв’ю Ландсбергіс відкрито говорить про головні виклики для Європи: ілюзорність «гарантій безпеки» без готовності до реальної війни з Росією, небезпечну інертність Європейського Союзу, залежність Кремля від Китаю та ціну компромісів, які намагаються нав’язати Україні.

Стаття-огляд пропонує не лише виклад основних тез інтерв’ю, а й аналітичну оцінку їх значення у ширшому цивілізаційному контексті: майбутнє України, Європи та світу визначатиметься тим, чи стане Захід реальним геополітичним суб’єктом або остаточно втратить власну суб’єктність перед обличчям агресії та диктатур.

Ключові тези інтерв’ю Габріелюса Ландсбергіса

Гарантії безпеки для України. Усі розмови про «гарантії» не мають жодної цінності, якщо європейські держави не готові воювати разом з Україною проти Росії. Без реальної готовності — це лише ілюзія та самообман.

Пасивність Європи. ЄС не виступає самостійним суб’єктом, а чекає на рішення від США, Путіна чи самої України, фактично уникаючи відповідальності.

Економічна суперечність. За час війни Європа заплатила Росії за енергоносії більше, ніж надала допомоги Україні. Це означає фінансування агресора.

Залежність Росії від Китаю. Близько 80% російської промисловості працює на китайському обладнанні. Китай зацікавлений у війні, роблячи Росію своїм васалом.

Небезпека компромісів. Будь-які спроби нав’язати Україні «обмежений суверенітет» є неприйнятними й цинічними. Лише український народ може визначати майбутнє своїх територій.

Європейський Союз як геополітичний суб’єкт. Європі необхідно змінити установчі договори й нарешті стати реальною силою, здатною формувати власну політичну і безпекову реальність, а не залишатися об’єктом чужих рішень.

Аналітична оцінка та стратегічні бачення

1. Російсько-українська війна як виклик цивілізації
Російська агресія проти України є не лише локальною війною за території, а екзистенційною загрозою для всієї системи міжнародних відносин. Порушені основоположні норми міжнародного права: суверенітет держав, непорушність кордонів, заборона агресії. Фактично, агресія Москви — це виклик світовому порядку, побудованому після Другої світової війни. Захист України у цій війні — це не тільки оборона її території й народу, а й збереження прав людини та основ демократії, які забезпечують майбутнє всього цивілізованого світу.

2. Криза Європейського Союзу та його подвійні стандарти
ЄС продемонстрував політичну інертність, часто прикриваючись бюрократією. Як слушно зауважив Ландсбергіс, реакція була б іншою, якби під загрозою опинилася Німеччина чи Франція. Це свідчить про подвійні стандарти у підході до безпеки. Для України така політика є несправедливою та небезпечною: вона залишає вразливою країну, яка стала щитом для всієї Європи. ЄС повинен усвідомити, що інтереси та безпека України є невід’ємною складовою власної безпеки.

3. Роль США: непослідовність і відповідальність
США залишаються ключовим гравцем у питанні глобальної безпеки. Водночас адміністрації у Вашингтоні демонструють непослідовність: від обіцянок рішучої підтримки до небезпечних сигналів поступливості агресору. Це підриває довіру до США як світового лідера демократії. Для України та Європи важливо вимагати від Сполучених Штатів дотримання принципів, закладених у Статуті ООН і міжнародному праві, — адже їхня відмова від лідерства може відкрити шлях диктату авторитарних держав.

4. Китайський фактор і глобальна загроза
Війна в Україні стала полем реалізації стратегії Китаю. Підтримуючи Росію економічно та технологічно, Пекін прагне послабити Захід і водночас готується до силового сценарію щодо Тайваню. Залежність Росії від Китаю робить агресора ще більш небезпечним: Москва перетворюється на васала Пекіна, а це означає, що війна в Україні стала елементом глобального протистояння демократій і диктатур. Для цивілізованого світу це виклик не лише геополітичний, а й ціннісний.

5. Міжнародні інституції та духовна відповідальність
ООН, яка мала би бути гарантом миру й права, виявилася безсилою перед обличчям агресії. Її неспроможність ефективно діяти підірвала довіру до міжнародної системи безпеки.

Аналогічну моральну поразку демонструють і церковні та релігійні структури, які замість того, щоб захищати правду й людську гідність, нерідко ставали інструментами пропаганди зла. Російська Православна Церква та її підрозділ в Україні (УПЦ МП) фактично легітимізують агресію, прикриваючи злочини «русского міра» псевдорелігійною риторикою.

Особливе занепокоєння викликає той факт, що з цією ідеологічно-релігійною складовою Кремля у різний час відкрито загравали й продовжують загравати представники інших Церков. Насамперед ідеться про Римсько-Католицьку Церкву (Ватикан), очільники якої — Папи Римські — неодноразово вдавалися до дипломатичних спроб «діалогу з Москвою» навіть у періоди активної воєнної агресії. Подібну толерантність чи відверту співпрацю з Московським патріархатом демонстрували також інші Помісні Православні Церкви:

- Польська Православна Церква, яка систематично підтримує позиції Москви;
- Православна Церква Чеських земель і Словаччини, що зберігає лояльність до Кремля і його церковної політики;
- Сербська Православна Церква, історично й сьогодні залишається союзником РПЦ та ідеології «русского міра».

До цього ряду можна віднести й інші церковні структури, що займають позицію небезпечної «нейтральності», яка фактично означає співучасть у легітимізації агресії.

Це не лише криза міжнародної політики, а й глибока криза духовної моралі. Релігійні інституції, покликані бути носіями миру й правди, перетворюються на ширму для війни та брехні. У відповідь демократичні держави та справжні Церкви Христові мають об’єднатися довкола істинних цивілізаційних цінностей: гідності, свободи, прав людини, миру і справедливості.

Прогноз і стратегічні рекомендації

1. **Усвідомлення екзистенційної загрози.**
   Європа повинна визнати, що російсько-українська війна — це не локальний конфлікт, а виклик її існуванню як цивілізації, побудованої на правах людини, верховенстві права та демократії. Без такого усвідомлення жодні гарантії чи декларації не мають сенсу.
2. **Реальні оборонні союзи.**
   Європейські держави й НАТО мають перейти від декларацій до реальної готовності воювати разом з Україною. Ідеться про створення дієздатних оборонних структур, спільне планування і застосування сил. Лише так можна гарантувати безпеку України та всього континенту.
3. **Санкційний тиск проти агресора і його союзників.**
   Росія та Китай повинні зіткнутися з жорсткими, дієвими економічними санкціями, які реально обмежать їхню воєнну й технологічну спроможність. Формальні «пакети» мають поступитися місцем комплексним заходам, що підривають економічну основу диктатур.
4. **Україна як центр європейської суб’єктності.**
   Саме Україна сьогодні визначає майбутнє Європи. Її перемога або поразка вирішить,

чи стане Європа самостійним геополітичним суб’єктом, чи залишиться об’єктом чужих рішень. Інтереси й безпека України повинні стати інтегральною частиною безпеки ЄС.

5. **Гарантії незалежності, безпеки та інтеграції України.**
   Беззаперечним має бути збереження державної незалежності та суверенітету України на всій підконтрольній території, із категоричним невизнанням будь-яких окупованих українських земель країною-агресором Російською Федерацією.
   Посилення оборонних спроможностей — від Збройних Сил України до сучасних систем озброєння і ППО — це не лише безпека України, а й фундаментальна умова безпеки всього Європейського Союзу.
   Чимшвидше членство України в ЄС у скороченому форматі є потребою обох сторін: для України — це гарантія політичної та економічної стабільності, для Європи — новий ресурс у демографічному, соціальному й безпековому вимірах.
6. **Відновлення авторитету міжнародного права.**
   Захист територіальної цілісності України має стати справжнім тестом на дієвість міжнародного права. Без цього правовий порядок буде остаточно зруйнований, а агресія — узаконена. Повернення довіри до норм Статуту ООН, Гаазьких і Женевських конвенцій є нагальною потребою.
7. **Ціннісний вимір: відмова від ілюзій компромісу.**
   Компроміси на кшталт «обмеженого суверенітету» чи поступок агресору є морально неприйнятними. Вони суперечать цивілізаційним цінностям — свободі, гідності, справедливості. Європа і світ мають відмовитися від хибної логіки «умиротворення» диктатур.

Висновок

Інтерв’ю Габріелюса Ландсбергіса стало не лише критичною оцінкою стану сучасного Заходу, а й своєрідним дзеркалом, у якому видно слабкість міжнародних інституцій, подвійні стандарти Європейського Союзу та непослідовність США. Водночас його слова є закликом до пробудження — до усвідомлення того, що безпека Європи і світу сьогодні вирішується на українській землі.

Перемога України є не лише питанням її державності, а й гарантією збереження міжнародного права, прав людини та основних цивілізаційних цінностей: свободи, гідності, справедливості й миру. Без цього світ скотиться у нову епоху диктатур, агресії та правового нігілізму.

Захист України — це захист Європи, демократії та всієї цивілізації. Саме тому ЄС, США та інші демократичні держави мають перейти від декларацій до рішучих дій: реальної військової підтримки, економічного тиску на агресора та утвердження нової безпекової архітектури.

Україна вже довела, що здатна боронити не лише власний суверенітет, а й майбутнє вільного світу. Від того, наскільки Захід почує цей урок і підтримає український народ, залежить доля Європи та всієї міжнародної спільноти у XXI столітті.

Джерело:

1. Forbes Ukraine. Інтерв’ю з Габріелюсом Ландсбергісом. 5 вересня 2025 р. (дата доступу: 08.09.2025).